

The University of Tehran Press

FALSAFEH

Online ISSN: 2716-974X

<https://jop.ut.ac.ir>

Metaphorology as an Approach Issued from Blumenberg's Criticism of the History of Concept

Vahid Ahmadi

Ph.D. Graduated of Philosophy, Department of Philosophy, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: ahmadi.vahid@ut.ac.ir

Article Info

Article Type:

Research Article

(27-50)

Article History:

Receive Date:

05 February 2026

Revise Date:

25 February 2026

Accepte Date:

10 May 2026

Published online:

16 August 2026

Abstract

In Hans Blumenberg's philosophy, metaphor plays a special role. This special role consists in adding logic to metaphor that in turn giving rise to the logic of metaphor. In this philosophy, the logic of metaphor emerges from the heart of the history of concepts (Begriffsgeschichte), traces the path of concept formation, and ultimately transforms into a fundamental mode of approaching reality. This fundamental mode of approach is the outcome of the logic of metaphor, which, through its discussion of the absolute metaphor, distinguishes itself from other philosophical approaches, such as phenomenology and hermeneutics. The question is: which critique of the history of concepts makes this logic of metaphor possible? Answering this question forms an important part of our effort to reveal this logic as an approach. The critique of the conception of the history of concepts regarding history makes this possible. Here a radical conception of history emerges, according to which history cannot be brought into the present because it is absolutely impassable. This conception of history results from the fact that, instead of following history as a longitudinal section in the history of concepts, we can also consider it as a cross-sectional cut. This cross-sectional cut is precisely looking from the perspective of metaphor and pursuing the path of concept formation. This cross-sectional cut enables us to discern, in every taking of a stance toward the world, which negation that stance has incorporated within itself. Blumenberg calls such work typology and, through it, measures the power of the logic of metaphor as an approach. Conceptual stance-taking is not the complete and final expression of reality, but rather the result of a fundamental certitude regarding the human being's stance toward the world. Ultimately, the logic of metaphor establishes itself as an approach, with regard to language, in a formulated and distinctive manner that attends to the excess of language over meaning. This understanding is rooted in the rhetorical knowledge's comprehension of language.

Keywords:

Blumenberg, Absolute metaphor, Concept, Metaphor, Excess

Cite this article: Ahmadi, V. (2026). Metaphorology as an Approach issued from Blumenberg's Criticism of the History of Concept. *FALSAFEH*, Vol. 24, No. 1, Spring-Summer 2026, Serial No. 46 (27-50).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2026.410554.1006981>

Publisher: The University of Tehran Press.

Extended Abstract

Metaphorology is a term that can generally be referred to as the discussion of metaphor along with its long tradition in the science of rhetoric. However, Hans Blumenberg, the contemporary German philosopher, has proposed a specific meaning of metaphorology and given this term a new turn. This turn is so significant. Presenting metaphorology as an approach and a fundamental mode of approximation towards reality is part of the effort to understand the importance of metaphorology's position.

Metaphorology, or the study of metaphor, in Blumenberg's works is presented with regard to its important contribution to this matter, namely the absolute metaphor. In other words, Blumenberg's metaphorology can be read as a discussion of the absolute metaphor, thus having a more limited purpose within the general history of discussing metaphor. At the same time, this discussion can, conversely, in the realm of philosophy and metaphysics, influence the entire discourse and pursue an ultimately comprehensive purpose. This comprehensive purpose can be understood by considering the relationship between the conceptual language of philosophy and metaphysics and metaphorical language.

Blumenberg himself considers metaphorology to result from looking at history from a radical perspective: metaphors have a history in a more "radical" sense compared to concepts. This entanglement with history is not apparent at first glance, yet it becomes clear by considering the emergence of another discipline. This other discipline is the history of concepts, with which metaphorology from its outset positions itself in connection. At the beginning of *Paradigms*, Blumenberg sees the relationship of metaphorology to the history of concepts as a "dienst" relationship. Prior to metaphorology, the discipline of the history of concepts brought the linguistic consciousness movement and the philosophy of language of the modern era into the discussion of the language of philosophy and, to understand the structure of this language, resorted to its history. The history of concepts was the first step for moving out of the circle of concepts and their enclosed terms towards history, characterized by constant change. This retreat towards history and ultimately towards life was not exclusive to the discipline of the history of concepts or its discovery. However, the history of concepts perceived a tension and conflict between rigidified concepts and the accelerated history of modern life, a formulation Blumenberg had once provided: "Philosophy, upon reaching the final state of its conceptual formation, will have no acceptable interest in dealing with the history of its concepts and will lose it." This critique also encompasses the history of concepts itself. According to Blumenberg, the emergence of the discipline of the history of concepts also cannot endure against this final state and will ultimately become "obsolete." The history of concepts was a multi-faceted attempt at reconciliation between history and concept and at transcending the wall between system and history. Metaphorology leveled a fundamental critique at this discipline and simultaneously established itself as an approach from within this critique. Here, a radical meaning of history and a meaning of the absoluteness of metaphors were simultaneously revealed.

According to Ritter in the introduction of the *Historisches Wörterbuch der Philosophie* (Historical Dictionary of Philosophy), the "state of research" has not yet reached the stage where we can move towards metaphors in addition to concepts. According to Ritter, any move in the direction of metaphorology leads to nothing but "collecting a mere selection from the archive of the history of philosophy and insufficient improvisations." Blumenberg himself does not directly criticize this view; rather, beyond this apparent critique, he discovers his own position in relation to it. According to Blumenberg, the importance of the *Historisches Wörterbuch der Philosophie* lies in its way of dealing with the project of Descartes' conceptual language.

In this introduction, Ritter speaks of an important ideal that is the presupposition of the Cartesian view, according to which a perfected system of univocal terms brings with it the ideal of complete understanding. This correspondence is called into question by casting doubt on the universality of Descartes' conceptual language. A view that places history in the final seat of judgment cannot be aligned with a Cartesian view. This view pertains to an understanding of language that is constantly

guided by the idea of systematic expression rather than by relation to a historical tradition. This is the beginning of Blumenberg's movement from the history of concepts towards metaphorology. According to Blumenberg, despite Ritter's critique, the discipline of the history of concepts still fails to establish a balance between history and concept. Blumenberg attempts, through a new conceptualization, to subject Ritter to a critique that Ritter himself applies to Rudolf Eisler. According to Blumenberg, Eisler had published a conceptual history based on the ultimate "products" of the era. In other words, in this historical dictionary of concepts, the clearest and most final definition guiding the writing of each entry was derived from the empirical science of the day. The same is true as to the *Wörterbuch*. According to Blumenberg, the importance of Ritter's work is that he does not simply leave behind the Cartesian ideal within a broader project, but rather doubts the universality of the Cartesian ideal of conceptual language in philosophy. However, according to Blumenberg, here everything is to the detriment of history, because the concept of the "products of the era" has not yet been sufficiently surpassed. Ritter's dictionary is only supposed to deal with conceptual history where this history is necessary. Here, one must resort to historical experience and reveal the "result" of this experience for the structural functionality of a concept. Here, there is no remaining difference between the concept of result and the concept of product in both of Eisler and Ritter. It is as if history still serves the basic structure of the concept. Serving the basic structure of the concept means that everything must be placed in the service of the present and its most important products, such as empirical science. Conceptual history is necessary where it can show us the functionality of a concept. It seems that for Blumenberg, the concept of result is a sign of a conception that is consistently detrimental to history.

Metaphorology is introduced as an "auxiliary discipline" for the history of concepts. But this discipline does not seek to "add" a chapter to the history of concepts or entries to the historical dictionary of philosophical concepts. On the contrary, here metaphorology calls into question this entire discipline in terms of its method and seeks to outline the "genetic path of concept creation." Here, the field is no longer one of univocal concepts; rather, the univocality and one-sidedness of a concept signifies a "poverty of the substructure arising from imagination and clues in the lifeworld."

Here, Blumenberg attempts to establish metaphorology as an approach by introducing the concept of typology and, by considering this seemingly simple concept, to gauge the capacity of metaphorology. Metaphorology cannot itself be a theory according to current standards, which are the ultimate product of history. On the contrary, metaphorology seeks to find possible fields of decision. Metaphorology will here resort to a typology that seeks to understand what has realized itself in history as a search for scope, capability, and possibility. This decision-making manifests itself at a pre-conceptual level in images. Images, which are of the kind of absolute metaphors, reveal these fields of decision because they are flexible enough to explain a situation that is discontinuous or inverted with the previous time. In every historical decision, metaphorology seeks to clarify which negations this position entails. Precisely in the deconstruction of the subject as the translator of static equivalents of the world of fixed ideas, a decision is revealed in which humans choose the image of the cosmos of ideas instead of the chaotic world. Thus, such an image lies behind conceptual language, and in other words, this conceptual language itself is the result of a decision we have made in advance regarding the relationship between the world and humans. In this way, Blumenberg reveals precisely here the capacity of metaphorology. This capacity lies in the genealogy of conceptual language and, consequently, of Descartes' philosophy and Husserl's phenomenology.

Here, for metaphorology as an approach, the meaning of the absolute metaphor is revealed. Absolute metaphors can be invoked each time, and yet these metaphors will never be consumed. In other words, it is not the case that conceptual language can process the entire treasury of images of the imagination piece by piece for concepts and consume this treasury to the end. Blumenberg explains this non-consumability with a linguistic aspect: "The question of what the world in principle means is one about which we can least gain definiteness, yet one about which definiteness can never be attained, and for that very reason we continually attain definiteness about it." These words of

Blumenberg, without explicit mention of the word "absolute," describe it. The absolute metaphor is not consumed, meaning it cannot be translated into a concept, meaning it can be translated each time.

Finally, this approach can be formulated in linguistic terms. Language is more powerful than thought and preserves the richness of its origin, which is precisely what abstract concepts set aside. In this understanding of language, it is not that interpretation enriches the text beyond what the author consciously intended, nor is it that concepts like existence, history, and world are set aside due to their lack of "precision," as in speculation in the exact sciences. In this conception, language must always follow a "preconception," because language is a fundamental phenomenon that can never be surpassed and is always more than thinking. This linguistic preconception is always more because it means "the flood of unknown relations entering the text, which are immeasurable in terms of creativity." Thus, Blumenberg ultimately distinguishes metaphorology with this linguistic formulation.

منطق استعاره (متافورولوژی) به سان رویکردی برآمده از نقد بلومبرگ به تاریخ مفهوم

وحید احمدی ✉

دانش آموخته دکتری فلسفه، گروه فلسفه دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: ahmadi.vahid@ut.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

استعاره در فلسفه‌ی هانس بلومبرگ سرنوشتی ویژه پیدا می‌کند. این سرنوشت ویژه همان اضافه‌ساختن منطق به استعاره و پیدایش منطق استعاره است. منطق استعاره در این فلسفه از نقد دانش تاریخ مفهوم شکل می‌گیرد، راه تکوین مفهوم را ترسیم می‌کند و در نهایت به یک نحوه تقرب بنیادین به واقعیت مبدل می‌شود. این نحوه تقرب بنیادین، حاصل منطق استعاره است که با بحث از استعاره‌ی مطلق، خود را از سایر رویکردهای فلسفه، مانند پدیدارشناسی و هرمنوتیک متمایز می‌سازد. پرسش این است که کدامین نقد از تاریخ مفهوم، این منطق استعاره را ممکن می‌سازد؟ پاسخ به این پرسش بخشی مهم از کوشش ما برای آشکارساختن این منطق به‌عنوان یک رویکرد است. نقد تلقی دانش تاریخ مفهوم از تاریخ، این کار را میسر می‌سازد. اینجا تلقی رادیکالی از تاریخ به میان می‌آید که مطابق آن تاریخ را نمی‌توان به اکنون درآورد زیرا مطلقاً عبورناپذیر است. این تلقی از تاریخ حاصل آن است که به‌جای دنبال کردن تاریخ همچون یک برش طولی در تاریخ مفهوم، بتوانیم آن را همچون یک برش عرضی نیز در نظر آوریم. این برش عرضی همان نگرستن از نظر استعاره و پی‌گرفتن راه تکوین مفهوم است. این برش عرضی برای ما میسر می‌سازد تا در هر نسبت‌گرفتنی با جهان بتوانیم دریابیم که این نسبت‌گرفتن کدامین نفی را در خود گنجانیده است. بلومبرگ چنین کاری را گونه‌شناسی می‌نامد و با آن توان منطق استعاره را به عنوان یک رویکرد می‌سنجد. نسبت‌گرفتن مفهومی، نه بیان کامل و نهایی واقعیت، بلکه حاصل یک قطعیت‌یافتن بنیادین در مورد نسبت‌گرفتن انسان با جهان است. در نهایت منطق استعاره خود را به منزله‌ی یک رویکرد، با نظر به زبان صورت‌بندی و متمایز می‌سازد که ناظر به بیشی زبان از معنا است. این درک، ریشه در فهم دانش خطابه از زبان دارد.

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

(۵۰-۲۷)

تاریخ دریافت:

۱۶ بهمن ۱۴۰۴

تاریخ بازنگری:

۰۶ اسفند ۱۴۰۴

تاریخ پذیرش:

۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۵

تاریخ انتشار:

۲۵ مرداد ۱۴۰۵

تاریخ مفهوم، منطق استعاره، استعاره مطلق، هانس بلومبرگ، یواخیم ریتز، تاریخ

واژه‌های کلیدی:

استناد: احمدی، وحید (۱۴۰۵). منطق استعاره (متافورولوژی) به سان رویکردی برآمده از نقد بلومبرگ به تاریخ مفهوم. *فلسفه*، سال ۲۴، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۵، پیاپی ۴۶ (۵۰-۲۷).

DOI: <https://doi.org/10.22059/jop.2026.410554.1006981>

۱. مقدمه^۱

شناخت استعاره (متافورولوژی)^۲ اصطلاحی است که می‌توان آن را به طور عام به بحث از استعاره و سنت طولانی آن در دانش خطابه اطلاق کرد. با این حال، هانس بلومبرگ فیلسوف معاصر آلمانی، تلقی خاصی از شناخت استعاره را مطرح ساخته است. او به این اصطلاح گشتی تازه بخشیده و آن را به معنای منطق استعاره به کار برده که کار آن فرادید آوردن راه تکوین مفهوم است. دامنه‌ی این گشت با نظر به فراگیری بحث از استعاره در فلسفه‌ی بلومبرگ، اهمیت آن را نشان می‌دهد.

منطق استعاره در آثار بلومبرگ با نظر به آورده‌ی مهم اندیشه‌ی او در این باره یعنی استعاره‌ی مطلق مطرح می‌شود. به عبارتی منطق استعاره در فلسفه‌ی بلومبرگ را می‌توان بحث از استعاره‌ی مطلق خواند که بدین ترتیب در تاریخ بحث از استعاره به طور کلی دارای مقصودی محدودتر است. در عین حال این بحث می‌تواند در عرصه‌ی فلسفه و متافیزیک، به عکس، کل مباحث را تحت تأثیر قرار دهد و مقصودی به غایت فراگیر را دنبال نماید. این مقصود فراگیر را می‌توان با نظر به رابطه‌ی میان زبان مفهومی فلسفه و متافیزیک و زبان استعاری فهمید. بلومبرگ به خصوص در عبارات پایانی جستار *پارادایم‌هایی در خدمت هرگونه منطق/استعاره* پرده از این غایت فراگیر برمی‌دارد:

استعاره‌ی مطلق به درون فضای تهی می‌جهد و خود را در لوح سفید آنچه که نظریه‌ی نمی‌تواند برآورده سازد، طرح می‌افکند. استعاره‌ی مطلق در اینجا جایگاه اراده‌ی مطلق را برمی‌گیرد که دیگر زنده نیست، متافیزیک همواره خود را به منزله‌ی یک متافوریک که

۱. در ارجاع به آثار بلومبرگ از علائم اختصاری زیر بهره جسته‌ایم:

PzM: Paradigmen zu einer Metaphorologie

BaM: Beobachtungen an Metaphern

Wiwl: Wirklichkeiten in denen wir leben

LMW: Licht als Metapher der Wahrheit

SWPh: Die Sprachliche Wirklichkeit der Philosophie

ATU: Ausblick auf eine Theorie der Unbegrifflichkeit. → Haverkamp. 1996. 438ff

SiP: Sprachsituation und immanente Poetik. → Blumenberg. 2001. 120 ff.

۲. ما در این مقاله عبارت "منطق استعاره" را به جای ۱ متافورولوژی در فلسفه بلومبرگ قرار داده‌ایم. عبارت منطق استعاره از یک سو بحث ما را از مباحث ادبی درباره استعاره جدا می‌سازد. از سوی دیگر کنار هم قرار گرفتن منطق و استعاره و سپس نسبت دادن منطق به استعاره را برجسته می‌سازد. بدین ترتیب ما به سنت بحث فلسفی درباره استعاره نزدیک می‌مانیم. کاسیرر در یکی از دستنوشته‌های خود از منطقی یاد کرده که از آن چیز نامنتقی است (Cassirer, 2011: 8f) و کار ما نیز در امتداد آن است. در نهایت این تعبیر برای فهم کار ما که طرح "منطق استعاره" به عنوان یک رویکرد است حیاتی است، زیرا ذهن این گذار را میسر می‌داند که منطق استعاره را یک رویکرد بخوانیم. با این حال در مواردی که درباره‌ی استعاره به معنای عام آن سخن می‌گوییم، از معادل استعاره‌شناسی یا شناخت استعاره بهره خواهیم برد.

تحت‌اللفظی لحاظ شده است به ما نشان می‌دهد، فروشدن متافیزیک، متافوریک را به جای خود فرامی‌خواند (PzM, 88-89).

این آخرین عبارات در جستار بلند *پارادایم‌ها* نشانه‌ی گشتی اساسی در بحث از استعاره است. این کتاب که در اصل جستاری است مفصل که در ۱۹۶۰ در مجله‌ی "آرشیو تاریخ مفهوم" به چاپ رسیده است، هم به لحاظ ساختار درونی و هم به لحاظ ارتباط میان آن و دیگر آثار بلومبرگ، همواره مسأله‌برانگیز بوده است. این اثر، اگرچه نخستین اثر بلومبرگ درباره‌ی استعاره نیست، اما سرآغاز دورانی مهم در کار فکری بلومبرگ است و هر پژوهشی درباره‌ی منطق استعاره در اندیشه‌ی بلومبرگ باید این کتاب را پیش چشم داشته باشد.^۱ این جستار در پایان دهه‌ی پنجم سده‌ی بیستم منتشر شد و به تعبیر آنسلم هاورکامپ در ضمیمه‌ای که بر *پارادایم‌ها* نگاشته است، مانند پنجه‌های شیری بود که بالاخره خود را نشان می‌داد (PzM, 199). نگاشته‌شدن این جستار برآمد سالها اندیشیدن به رابطه‌ی مفهوم و استعاره از ۱۹۴۶ بود و به واسطه‌ی آن اصطلاح "متافورولوژی" یا همان منطق استعاره در عنوان یکی از کتابهای بلومبرگ ظاهر می‌شد. در عین حال این بحث در بلومبرگ، گسست یا گسست‌هایی رادیکال را نیز از سر می‌گذارد، زیرا بلومبرگ گامهای دیگری در راه استعاره بر می‌دارد. بلومبرگ در نامه‌نگاری با رابرت والاس خود نیز در این باره سخن می‌گوید. والاس در نامه‌ای به بلومبرگ اطلاع می‌دهد که قصد دارد تا مجموعه‌ای از آثار کوتاه او را به انگلیسی ترجمه کند که شامل برخی آثار او درباره‌ی استعاره از جمله *پارادایم‌ها* است. بلومبرگ به‌ویژه به سبب کتاب *پارادایم‌ها* این پیشنهاد را رد می‌کند و در این باره می‌گوید "نه فقط این نوشته پس از یک ربع قرن، منسوخ است، بلکه نوشته‌ای بد است" (NW, 189f). سه‌گانه‌ی کشتی‌شکسته، *خوانایی عالم* و دو اثر منتشر شده‌ی پس از مرگ بلومبرگ یعنی حقیقت *عریان* و نیز *سرچشمه‌ها*، *جریان‌ها* و *کوه یخ*^۲، مسیر بلومبرگ در بحث از استعاره را بعد از *پارادایم‌ها* ترسیم می‌کنند. گسست از *پارادایم‌ها* برای بلومبرگ راهی به جانب طرح یک منطق استعاره جدید با آغاز از نظریه‌ی نامفهومیت بوده است. سرآغاز این طرح جدید، جستار "دورنمایی به نظریه‌ی نامفهومیت" است (ibid). با این همه مقصود این مقاله بررسی سیر منطق استعاره در اندیشه‌ی بلومبرگ نیست، زیرا چنین کاری خارج از حوصله این مقاله

۱. واقعیت آن است که هانس بلومبرگ از زمان انتشار نخستین اثر خود در ۱۹۴۶ با عنوان "واقعیت مؤثر زبان‌یافته‌ی فلسفه" به استعاره‌ی مطلق اندیشیده است.

۲. دو کتاب اخیر حاصل کار ویراستاران بر روی یادداشت‌های بلومبرگ است. برای تفصیل بیشتر بنگرید به (Freidrich, 80) و (Zill, 185 ff)؛ فریدریش در مقاله خود، بررسی درخوری از آثار بلومبرگ درباره استعاره با تکیه بر گسست در آنها صورت داده است. تسلیل نیز با رجوع به اسناد و دست‌نوشته‌های بلومبرگ در آرشیو مارباخ با جزئیاتی فراوان طرح بلومبرگ برای ادامه منطق استعاره را در پی‌نوشت کتاب حقیقت *عریان* بازنموده است. کار فریدریش نیز متکی به کار تسلیل است.

است. محدوده‌ی این مقاله عمدتاً یک دهه از عمر بلومبرگ یعنی از ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ را در بر می‌گیرد.

بلومبرگ استعاره‌ی مطلق را در آثار گوناگون خود به‌نحو سلیبی، به استعاره‌ای تعریف می‌کند که نمی‌توان آن را به مفهوم یعنی به منطقی‌بودن^۱ بازگرداند (Blumenberg, 2013, 14). این تعبیر در آثار بلومبرگ به انحاء دیگر نیز تکرار می‌شود. بلومبرگ در نوشته‌ای با عنوان «ملاحظه‌هایی درباره‌ی استعاره‌ها»، این تلقی از استعاره را با تاریخ فلسفه در پیوند در می‌آورد. از نظر او بدون «ابریک‌شدن دامنه‌ی متافوریک» هیچگاه به فقراتی از تاریخ فلسفه برنخواهیم خورد که در آنها زبان، «مستحیل‌شدن در مفهومی‌بودن را وامی‌زند». زبان در اینجا کارکردی مطلق دارد که استعاره نماینده‌ی آن است. در اینجا چیزی بیان می‌شود که به سخن به‌معنای متدوال «ترجمه نمی‌شود» و نمی‌توان آن را بدین‌ترتیب «به دلخواه به تملک خود درآورد» (Blumenberg, 1971, 164). استعاره‌ای مانند ماشین به عنوان مدلی برای فهم جهان، استعاره‌ای از این دست است. بدین‌ترتیب استعاره‌ی مطلق در بلومبرگ همواره با درایستایی تعریف می‌شود: استعاره‌ی مطلق در برابر فروکاسته‌شدن به مفهوم و مستحیل‌شدن در آن درایستایی می‌ورزد (PzM, 16). اکنون چنین استعاره‌هایی را می‌توان موضوع یک دانش قرار داد و آن را منطق استعاره خواند:

قلمرو استعاره که دارای ریشه‌های ژرفی در زبان است، برای بلومبرگ نقطه عزیمتی است برای آنچه او منطق استعاره می‌خواند. منطق استعاره دانشی تاریخی برای آن دست از استعاره‌هایی است که در تاریخ فلسفه به منزله‌ی الگوهای اصیل اندیشه، حامل شناخت بوده‌اند. بلومبرگ این الگوها را استعاره‌های مطلق می‌نامد و آنها را درست همان اندازه نخست می‌داند که مفهوم‌ها را (HWPh. 5, S. 1182).

به نظر می‌رسد در اینجا می‌توان پرسید که چرا منطق استعاره، دانشی تاریخی است؟ درست در اینجا می‌توان مسأله‌ای را مطرح ساخت. بلومبرگ خود، منطق استعاره را حاصل نگریستن به تاریخ از منظری رادیکال می‌داند: استعاره‌ها در قیاس با مفهوم‌ها دارای تاریخ به معنایی «رادیکال‌تر»^۲ اند (PzM, 16). این گره‌خوردن با تاریخ در وهله‌ی نخست آشکار نیست، با این حال با نظر به پیدایش دانشی دیگر آشکار می‌شود. این دانش دیگر دانش تاریخ مفهوم است که منطق استعاره از آغاز خود را با آن در پیوند می‌آورد. بلومبرگ در سرآغاز «پارادایم‌ها رابطه‌ی منطق استعاره را با تاریخ مفهوم، رابطه‌ی «خدمت‌گزارانه» می‌داند (ibid). پیش از منطق استعاره، دانش تاریخ مفهوم جنبش زبان‌آگاهی و فلسفه‌ی زبان دوران مدرن را در خدمت زبان فلسفه

1. Logizität

درآورد و برای فهم ساختار این زبان، به تاریخ آن متوسل شد. تاریخ مفهوم، نخستین گام برای بیرون رفتن از دایره‌ی مفهوم‌ها و ترم‌های پیرابسته به‌جانب تاریخ بود که ویژگی آن دگرگونی مدام بود. این باز پس رفتن به جانب تاریخ و در نهایت به‌جانب حیات، مختص به دانش تاریخ مفهوم یا کشف این دانش نبود. اما تاریخ مفهوم میان مفهوم‌های متصلب و تاریخ پرشتاب حیات متجدد تنش و تعارضی را درمی‌یافت که بلومبرگ صورت‌بندی آن را یکبار بدست داده داده بود: "فلسفه با دست‌یافتن به وضع نهایی مفهومی خود، هیچ علاقه‌ی قابل قبولی برای پرداختن به تاریخ مفهوم‌های خود نخواهد داشت و آن را از دست خواهد داد" (PzM, 12). این نقد خود تاریخ مفهوم را نیز در بر می‌گیرد. از نظر بلومبرگ، پیدایش دانش تاریخ مفهوم نیز در برابر این وضع نهایی دوام نمی‌آورد و در نهایت کار "از دور خارج خواهد شد" (ibid). تاریخ مفهوم کوششی چندگانه برای آشتی میان تاریخ و مفهوم و تراگذر ساختن دیوار سیستم و تاریخ بود. منطق استعاره نقدی بنیادین به این دانش وارد آورد و هم‌هنگام خود را از دل این نقد به منزله‌ی یک رویکرد تثبیت نمود. در اینجا همزمان معنایی رادیکال از تاریخ و معنایی از مطلق‌بودن استعاره‌ها آشکار می‌شد.

۲. بخش نخست: تاریخ مفهوم

۱.۲. پیدایش تاریخ مفهوم

تاریخ مفهوم به مفهوم‌ها که تا زمان کانت بدون تاریخ و بیرون از آن بودند، تاریخی نسبت می‌داد (برای مثال دگرگون‌شدن مفهوم‌هایی مانند *energeia* یا *atomon* در فلسفه‌ی یونان تا مفهوم انرژی و اتم در فیزیک جدید، تاریخی برای این مفهوم‌ها فراهم می‌آورد). رودولف اوپکن^۱ پیشگام چنین دانشی بود و طرح کلی این دانش را ترسیم می‌کرد. او با نظرگاهی انتقادی میان تاریخ مفهوم و گردآوری اسناد فلسفه که صرفاً از روی کنجکاوی یا روحیه‌ای کهنه‌گرایانه صورت گرفته باشد، جدایی می‌گذارد. از نظر اوپکن تاریخ مفهوم و تجسم زبانی آن در اصطلاح‌شناسی می‌توانست به تاریخ فلسفه به انحاء گوناگون یاری رساند و این موضوع آن اندازه روشن است که نیازمند آن نیست که به تفصیل بر آن گواه آورد (Eucken, 17). چنین کاری فراتر از یک فرهنگ‌نگاری ساده بود و به تعبیر شلوتر در مقدمه‌ای که بر کتاب اوپکن نگاشته است، با دانش سمانتیک، نقادی مبتنی بر زبان و فراپیش‌نهادن زبان به‌مثابه‌ی چیزی جهان‌شمول در ارتباط بود (Schlüter, xiv). اکنون فلسفه نمی‌توانست بدون آگاهی از زبان خود، کار خویش را پیش ببرد.

1. Rudolf Eucken. 1846-1926

تاریخ مفهوم و تاریخ ترم‌شناسی^۱، دلالت‌های گسترده‌تری از یک تتبع تاریخی کهنه‌گرایانه داشت. این دلالت‌ها به تدریج خود را در سده‌های بعد آشکار می‌ساخت. از نظر اویکن، سرتاسر ویژگی‌ها و مؤلفه‌های اساسی فلسفه‌ی یونان در اصطلاحات این فلسفه آشکار می‌شوند. این بدین معنا است که گنج‌انیده‌ی انضمامی زندگی کل روح قوم به‌نحو کامل در سپهر مفهوم‌ها برجاست (Eucken, 21). گام‌نهادن به زندگی و روح قوم به‌عنوان زیربنای زبان مفهومی می‌توانست تصویری از متصل‌شدن یک مایع مذاب در بلورهای مفهومی را در پی داشته باشد، یعنی می‌شد چنین گفت که: مایع مذاب و روان زندگی در بلورهای مفهوم متصل می‌شود. اما رسیدن به این تصویر نزدیک به دو سده به تأخیر افتاد. به‌جای این تصویر برگرفته از دانش شیمی، تصویری برگرفته از زمین‌شناسی سیطره داشت که مطابق آن سیر تاریخ را می‌توان از سطح مقطع طولی آن مشاهده کرد و آشکار ساخت. این برش از درازا، در اصل رگه‌های گمشده را آشکار می‌ساخت. نگارش تاریخ فلسفه نیازمند در پیوند آوردن رشته‌هایی بود که می‌بایست به دشواری پی گرفته شوند و پیوند آنها دیگر به آسانی آشکار نبود. در اینجا دنبال کردن و در پیوند و گسست آوردن رشته‌ها جای یک کل ظاهری را می‌گرفت. به‌عبارتی آنچه در وهله‌ی نخست یک کل به نظر می‌رسید، اکنون به رشته‌ها و رگه‌هایی فروکاسته می‌شود. "زبان دانش" و تلقی آن از چیزها که ما آن را بدیهی لحاظ می‌کنیم، خود حاصل "نبرد دشوار" از راه کار نسل‌ها است^۲ (Eucken, 17). کار تاریخ مفهوم به‌خاطر آوردن و حاضر ساختن این نبرد طولانی بود که به‌سادگی پیش رو حاضر نیست.

۲.۲. مجال موقت تاریخ

باین‌حال این گرایش به‌جانب تاریخ در تاریخ مفهوم با سد دکارت و میراث او درباره‌ی زبان مفهومی روبه‌رو می‌شد. روحیه‌ای دکارتی مانع از برقراری توازن میان تاریخ و مفهوم در سرآغازهای پیدایش این دانش می‌شد. این سد دکارتی، درست مانند اخلاق موقت، تنها مجال موقت برای تاریخ فراهم می‌آورد. این مجال، موقت بود زیرا در نهایت کار، زبان مفهومی با ادعای انحصار بیان حقیقت سر برمی‌آورد. به‌عبارتی مفهوم‌ها می‌توانستند دارای تاریخ باشند، اما

۱. در این مقاله از برابر نهاد فارسی ترم به جای term بهره گرفته‌ایم. این واژه در زبان فارسی در اصل به معنای چوبی است که برای محصور ساختن یک زمین از آن استفاده می‌کنند.

۲. در اینجا نمی‌توان به تفصیل به کار اویکن پرداخت. با این‌حال نمی‌توان کار او را احیای دقت در تفکیک مفاهیم دانست. این روحیه‌ای مربوط به سده‌های میانه بود که با دکارت پشت سر نهاده شد. دکارت فیلسوفی بود که فی‌المثل میان Idea و conceptus یا میان idea و notions تمایزی نمی‌نهاد. اما تاریخ مفهوم که ظاهراً می‌بایست با روحیه‌ای قرون وسطایی هماهنگ باشد، با روحیه‌ی ایضاح دکارتی هماهنگ‌تر است. در ادامه این موضوع روشن‌تر خواهد شد.

این تاریخ صرفاً در خدمت تأیید مدعای آنها برای بیان حقیقت بود. مفهوم مطابق آموزه‌هایی از ارسطو و سده‌های میانه، یا مفهومی مخلوط مانند انسان است یا مفهومی مجرد و متمفصل مانند حیوان ناطق. اکنون اگر محمولی مانند خندان را به حیوان ناطق نسبت دهیم و بگوییم تنها حیوان ناطق خندان است، سخنی روشن‌تر گفته‌ایم تا اینکه محمول خندان را به ماهیتی مخلوطه مانند انسان نسبت دهیم. صرفاً پس از تشکیل قیاسی که یکی از مقدمات آن این است که انسان حیوان ناطق است، می‌توان محمول خندان را به انسان نسبت داد. پس مفهوم انسان، کاملاً منطبق بر مفهوم حیوان ناطق نیست. بلکه میان مفهوم انسان و حیوان ناطق حرکتی و در نتیجه تاریخی برجاست و گویی تاریخ مفهوم، تاریخ دگرگونی مفاهیم مخلوط به مفاهیم مجرد است، که مطابق آن مفاهیم به تدریج به صورت متمفصل در می‌آیند. (Knebel, 176). از این چشم‌انداز اگر تاریخ مفهوم را منکر شویم، حرکت فلسفه به جانب یک مرحله‌ی نهایی وضوح و آشکارگی را سد کرده‌ایم. بدین ترتیب زبان مفهومی فلسفه گاه می‌کوشید تا به نحوی رادیکال و صرفاً با اتکا به زبان مفاهیم و بدون پای‌پس‌کشیدن از آن، تاریخی را تمهید کند. تاریخی که کِنبل در اینجا به آن اشاره می‌کند، تثبیت زبان مفهوم به عنوان زبان نهایی است. یعنی در اینجا مجالی برای تاریخ ایجاد می‌گردد، اما این مجال، مجال موقت^۱ است که با سربرآوردن مفهوم تک‌سویه دیگر به آن نیازی نخواهد افتاد. اکنون پرسش این است که چگونه می‌توان برای تاریخ مجالی ایجاد کرد که نتوان آن را در مرحله‌ای کنار نهاد؟ در اینجا معنای نقد بلومبرگ از تاریخ مفهوم آشکار می‌شود. تاریخ مفهوم در معرض این نقد است که اگرچه تاریخ را مطرح می‌سازد، اما حق آن را ادا نمی‌کند.

۳.۲. واژه‌نامه‌ی تاریخی مفهوم‌های فلسفه

یواخیم ریتز در درآمد *واژه‌نامه‌ی تاریخی مفهوم‌های فلسفه* تاریخ مفهوم را با انتقاد از کار رودولف آیسلر و در عین حال نقد منطق استعاره آغاز می‌کند. بلومبرگ اهمیت درآمد ریتز را برای گذار از تاریخ مفهوم به منطق استعاره درمی‌یابد. پیش از ریتز، رودولف اوپکن با نگارش کتاب *درباره‌ی تصویرها و تمثیل‌ها در فلسفه*^۲ دیدگاهی انتقادی نسبت به تاریخ مفهوم را در میان آورده بود. از نظر او آنچه شناخت علمی می‌توانست بدان دست یابد در پرتو تصویرها و تمثیل‌هایی رنگ می‌بخت که حدود و ثغور کلی اندیشیدن یک عصر را مشخص می‌ساختند (Eucken, 1880: 58). بدین ترتیب تاریخ مفهوم و منطق استعاره فلسفی در اندیشه‌ی اوپکن همزادند. اما تاریخ اندیشیدن این گونه بی‌واسطه راه تاریخ مفهوم تا منطق استعاره را طی نمی‌کند. ریتز واسطه‌ای را

۱. در این باره در ادامه بیشتر سخن خواهیم گفت.

2. Ueber Bilder und Gleichnisse in der Philosophie.

برای این کار فراهم می‌آورد. در اندیشه‌ی ریتز نقد منطق استعاره و نقد تاریخ مفهوم همزادند. ریتز مقصود این واژه‌نامه‌ی تاریخی را بازنمودن و در میان نهادن ارتباط فلسفه‌ی معاصر با تاریخ فلسفه و نیز با دانش‌های کنونی با نظر به مفهوم‌ها و اصطلاحات اساسی می‌داند. این نگرسته از دانشنامه، ظاهراً بنا بود از آنچه که اویکن و آیسلر در سر داشتند، فراتر رود. مسأله در آنجا بود که دگرگونی در وضع اصطلاح‌شناسی و زبان مفهومی، دگرگونی‌ای در فهم فلسفه از خویشتن و جایگاه آن در سیستم دانش‌ها را در خود داشت. برای فهم این دگرگونی زیربنایی، کافی نبود که صرفاً "فهرست اصطلاحات خاص" فلسفه را به روز کرد. مسأله بر سر رابطه‌ی میان فلسفه و سایر دانش‌ها بود. دانش تجربی جایگاه مفهوم‌های دقیق و روشن بود و معیار روزآمدن بودن را برآورده می‌ساخت. چنین کاری نگارش تاریخ مفهوم را تحت تأثیر قرار داده بود. ریتز درکی پوزیتیویستی از دانش‌ها، مانند درک سه مرحله‌ی آگوست کنت را در اینجا زیربنای اصلی تاریخ‌نگاری مفهوم‌ها می‌دانست. مطابق طرح آگوست کنت (که طرح آیسلر نیز در امتداد آن قرار داشت)، فلسفه در جریان شکل‌گیری دانش‌ها به کمال خود می‌رسد و همه‌ی روش‌ها، مفهوم‌ها و طرح پرسش‌هایی که نتوانند در دانش منحل شوند، بدین سرنوشت دچار می‌آیند که "در گذشته‌ی وجودی صرفاً تاریخی سقوط کنند" (HWPh. 1, V). آیسلر که اصطلاح‌نامه‌ی او سرمشقی برای اصطلاح‌نگاری و تاریخ مفهوم در آلمان بود، با چنین دیدگاهی تاریخی برای اصطلاحات نگاشت و در آن تعریف‌های نهایی را با نظر به علم روز تدوین کرد.^۱ چنین کاری می‌توانست از سردرگمی در کاربرد اصطلاحات محافظت کند. اکنون از نظر ریتز دانشنامه‌ای که کار آن تاریخ مفهوم است در نهایت نمی‌تواند به چنین طرحی پایبند باشد. ریتز در پس تمام این موضع‌گیری‌ها پیشفرضی دکارتی را تشخیص می‌داد: "پیشفرضی دکارتی که در اینجا به نحو ضمنی برجاست، مبنی بر اینکه کامل‌شدن یک سیستم از ترم‌های تک‌معنا مطابق با ایدئال فهم کامل موضوع است، مطابق با نظریه علمی پوزیتیویستی است که با منطق ریاضی نیز در پیوند است، اما در رابطه‌ای پر از کشاکش با فلسفه‌ای است که خود را به نحو تاریخی می‌فهمد و نیز با آگاهی نقادانه‌ی آن" (HWPh. 1, VII).

اگرچه ریتز در ادامه ذکر می‌کند که دانشنامه تاریخی نمی‌تواند در رابطه‌ی پر از کشاکش میان فلسفه‌ی دکارتی و فلسفه‌ی تاریخی، موضعی اتخاذ کند با این حال، ریتز اهمیت بازپس رفتن به جانب تمام حوزه‌هایی را که مربوط به علوم انسانی است و همواره از حیطه‌ی دانش کنار نهاده می‌شوند، یادآور می‌شود. او در مقابل طرح آگوست کنت بازگشت به "تاریخ فلسفه" را مطرح

۱. آیسلر در مدخل انرژی اصطلاح‌نامه‌ی خود، ابتدا تعریف دانشی و روزآمد انرژی را بیان می‌کند که همان توانایی برای انجام کار مکانیکی است. این مفهوم دانشی جدید صرفاً پیدایش خود را مدیون اصطلاح *energeia* ارسطو است (Eisler, 337).

می‌کند که همان کوشش برای "حاضر ساختن یادآورنده"ی این تاریخ است. در اینجا چشم‌انداز پیشرفت و جمود کنار نهاده می‌شود و به جای آن به‌جانبِ صورت‌های تجربه‌ی ماقبل علمی و فراتر از علم می‌رویم (HWPh. 1, VI). این سخنان علی‌رغم انتقاداتی که ریتز در این درآمد به منطق استعاره‌ی بلومبرگ وارد می‌آورد، درست در مسیری قرار دارند که بلومبرگ آن را رادیکال می‌سازد. بلومبرگ از احساس "فراخوانی" در خود سخن می‌گوید، برای آنکه "تبیینی صریح از آنچه ارائه دهد که *واژه‌نامه‌ی تاریخی مفاهیم فلسفه* در بر ندارد" (BaM, 161).

۳. تکوین منطق استعاره

۱.۳. مناقشه‌ی بلومبرگ و ریتز

از نظر ریتز هنوز Cوضع پژوهش" به آن مرحله نرسیده که علاوه بر مفاهیم به جانب استعاره‌ها حرکت کنیم. از نظر ریتز هرگونه حرکت در مسیر بحث از استعاره‌ها جز به "جمع‌آوری گلچینی از آرشیو تاریخ فلسفه و بداهه‌سرایی‌هایی ناکافی در این باره نمی‌انجامد" (HWPh, 1, IX). بلومبرگ خود به این تعبیر نقدی وارد نمی‌سازد، بلکه در ورای این نقد ظاهری موضع خود را در نسبت با آن کشف می‌کند. از نظر بلومبرگ اهمیت *واژه‌نامه‌ی تاریخی مفاهیم فلسفه* در شیوه‌ی برخورد آن با طرح زبان مفهومی دکارت است.

ریتز در درآمد از ایده‌آلی مهم سخن می‌گوید که پیشفرض دیدگاه دکارتی است و مطابق آن سیستمی کمال‌یافته از ترم‌های تک‌معنایی، ایده‌آل فهم کامل را به همراه دارد. این مطابقت، با شک‌آوردن در همه‌شمولی زبان مفهومی دکارت به پرسش نهاده می‌شود. دیدگاهی که تاریخ را در کرسی نهایی قضاوت می‌نشانده، نمی‌تواند با دیدگاهی دکارتی همراه باشد. این دیدگاه به درکی از زبان مربوط است که مدام از جانب ایده‌ی بیان سیستماتیک راهبرده می‌شود تا از جانب نسبت‌گرفتن با یک سنت تاریخی (HWPh. 1, VII).^۱ این آغازی برای حرکت بلومبرگ از تاریخ مفهوم به‌جانب منطق استعاره است. از نظر بلومبرگ علی‌رغم نقد ریتز، دانش تاریخ مفهوم هنوز در برقراری تعادل میان تاریخ و مفهوم ناکام است. بلومبرگ می‌کوشد با یک مفهوم‌پردازی تازه، ریتز را در معرض نقدی قرار دهد که خود ریتز از رودولف آیسلر^۲ به عمل می‌آورد. از نظر بلومبرگ آیسلر تاریخ مفهومی بر اساس نهایی‌ترین "تولیدات" زمانه، منتشر ساخته بود. به عبارتی در این *واژه‌نامه‌ی تاریخ مفاهیم*، واضح‌ترین و نهایی‌ترین تعریف که راهبر نگارش هر مدخل بود از جانب علم تجربی روز حاصل می‌شد. از نظر بلومبرگ، اهمیت کار ریتز در این است که او ایده‌آل دکارتی را در طرحی وسیع‌تر پشت سر نمی‌گذارد، بلکه در فراگیر بودن زبان

۱. ریتز در اینجا به‌خصوص به گادامر استناد می‌کند. در بخش پایانی به این موضوع خواهیم پرداخت.

2. Eisler, Rudolf. 1873-1926.

مفهومی ایده‌آل دکارتی در فلسفه شک می‌کند (BaM, 162). با این حال از نظر بلومبرگ در اینجا همه چیز به زیان تاریخ است، زیرا مفهوم "تولیدات زمانه" هنوز به حد کافی پشت سر گذاشته نشده است. واژه‌نامه‌ی ریتر صرفاً بنا است در آنجا به تاریخ مفهومی بپردازد که این تاریخ ضروری باشد. در اینجا باید به تجربه‌ی تاریخی متوسل شد و "ماحصل" این تجربه را برای کارایی ساختاری یک مفهوم آشکار کرد. در اینجا میان مفهوم ماحصل و مفهوم تولید تفاوتی برجا نیست. گویی همچنان تاریخ در خدمت ساختار اساسی مفهوم عمل می‌کند. خدمت به ساختار اساسی مفهوم بدین معنا است که همه چیز را باید در خدمت اکنون و مهمترین تولیدات آن مانند علم تجربی نهاد. تاریخ مفهوم در آنجایی لازم است که بتواند کارایی یک مفهوم را به ما نشان دهد. گویی مفهوم ماحصل برای بلومبرگ نشانه‌ای از یک تلقی است که پیوسته برای تاریخ زیانبار است.

بلومبرگ در سخنرانی خود درباره‌ی کاسیرر در سالگرد بزرگداشت او می‌کوشد تا رابطه‌ی اکنونی‌بودن و "الوهیت آن" را با تلقی خاصی از انسان روشن سازد. او در این سخنرانی به مفهوم خود از انسان با نظر به تاریخ می‌پردازد و گامی به پیش می‌گذارد: "آنچه از جانب کاسیرر هنوز برای ما آموزنده است درست در آنجایی قرار دارد که او ناکام مانده است، چیزی که با این حال، در کار سرتاسر عمر او و فراتر از آن همچون محرکی نافذ قابل درک است: اینکه تاریخ فلسفه، علم و نظام صورت‌های نمادین را به خدمت تأیید آنچه در اکنون است در نیاوریم" (Wiwl, 168). او ذیل این گزاره‌ی کانتی که مطابق آن نمی‌بایست انسان را به عنوان ابزار مورد بهره قرار داد، با تلقی‌های جدید از تاریخ رویارو می‌شود. اگر تاریخ به عنوان امری که آفریده‌ی انسان است، صرفاً در خدمت اکنونی باشد که علم مؤلفه‌ی اصلی آن است، یعنی در خدمت دستاوردها و ماحصل‌ها، آنگاه گویی به خلاف این گزاره‌ی کانت عمل کرده‌ایم، زیرا آنچه انسانی است را در خدمت یک اکنون موقت قرار داده‌ایم که به سرعت اکنونی دیگر جای آن را خواهد گرفت. بدین ترتیب بلومبرگ تلقی خود از تاریخ و اکنونی‌بودن و رابطه‌ی میان این دو را به‌طور کلی روشن می‌سازد.

منطق استعاره به عنوان یک "دیسپلین یاریگر" برای تاریخ مفهوم مطرح می‌شود. اما این دیسپلین در صدد آن نیست که فصلی را به تاریخ مفهوم یا مدخل‌هایی را به دانشنامه‌ی تاریخی مفاهیم فلسفی "اضافه نماید". به عکس در اینجا منطق استعاره کل این دانش را به لحاظ روش آن به پرسش می‌گذارد و می‌کوشد "راه تکوینی خلق مفهوم" را ترسیم نماید (ibid).

۱. بلومبرگ تعبیر الوهیت مفاهیم را نقل می‌کند که ما در اینجا با استناد به آن از تعبیر الوهیت اکنون استفاده کرده‌ایم.

بلومبرگ راه تکوینی خلق مفهوم را با نظر به مورد خاص استعاره‌ی نور مطرح ساخته بود. بلومبرگ در مقدمه‌ی جستار "نور در مقام استعاره‌ی حقیقت" با سخن از "شواهد و قرائن تجدید حیات تاریخ مفهوم" آغاز می‌کند. بلومبرگ در این جستار "مفهوم را که از راه تعریف و شهودی برانگیخته «ترازمند»^۱ می‌شود" (تعبیری که آشکارا طینی کانتی دارد) در مقابل "میدان گسترده‌ی دگرگونی‌های اسطوره‌ای" قرار می‌دهد (LMW, 139). عدم توجه به این تقابل در واقع حاصل عدم توجه به وضع خاص اصطلاح‌شناسی فلسفه و نسبت خاص زبان آن با مفاهیم است. اصطلاحات فلسفه از یک دامنه‌ی وسیع‌تر برمی‌آیند که ماقبل مفهوم است. آنچه دانشنامه‌ی ریتز نمی‌تواند نسبت به آن بدون تفاوت باشد، همین معنای خاص اصطلاحات فلسفه و رابطه‌ی آن با فضای وسیع‌تر و منعطف‌تری است که پیشا مفهوم است و خلق مفهوم را ممکن می‌سازد. این میدان ماقبل مفهوم از جانب بلومبرگ با تصاویر و استعاره‌های مطلق پر می‌شود.

در اینجا نمی‌توان به فهم کامل نقد بلومبرگ از تاریخ مفهوم در رسید، مگر آنکه استراتژی او را در نظر آوریم. این استراتژی حاصل ترسیم دو خط عمود برهم است. به عبارتی بدون توجه به راه تکوینی خلق مفهوم صرفاً در روی خط زمان به لحاظ طولی حرکت خواهیم کرد و توالی مفاهیم را دنبال می‌کنیم. این راه تاریخ مفهوم است. با چنین کاری نمی‌توانیم نبرد دشوار و طولانی اصطلاحات دانش، که اویکن به آن اشاره کرده بود را دریابیم. برای چنین مقصودی باید علاوه بر برش طولی، برش عرضی تاریخ مفهوم را در نظر آوریم. برش عرضی در اینجا همان دیدن زیربنایی است که مفهوم از آنجا بر می‌آید.

۲.۳. قطعیت یافتن و برش عرضی تاریخ

بلومبرگ برای آنکه این برش عرضی را نشان دهد، مطابقت میان فهم کامل و ترم‌شناسیک کامل که ریتز نقد می‌کرد را دوباره با نظر به برشی عرضی مورد نقد قرار می‌داد. این برش عرضی برشی کاملاً دیگرسان بود؛ دیگرسان از آنچه اویکن نخستین بار به انجام رسانده بود. معنای این برش عرضی، ایستادن در نقطه‌ی مدعایی وضع نهایی و سپس آشکارکردن بُعد سوم آن بود. درست مانند آنکه به جای طی کردن طولی یک استوانه، یک دایره‌ی مقطعی در آن را ببینیم. بلومبرگ چنین کاری را در عبارات نخستین پارادایم‌ها بیان می‌کند. از نظر او "غایت‌انگاری درباره‌ی مفاهیم‌ها"، یک وضعیت نهایی است که اوج آن در فلسفه دکارت محقق می‌شود:

بگذارید یکبار برای خود تصور کنیم که پیش‌رفتن فلسفه‌ی عصر جدید، خود را مطابق اصول روش‌شناسانه‌ی دکارت محقق می‌ساخت و به آن ختام نهایی خود می‌رسید که دکارت سرتاسر

دسترس‌پذیرش می‌دانست. حدود و ثغور این وضع نهایی فرضی برای تجربه‌ی تاریخی ما، از راه معیارهای قاعده‌ی چهارم دکارت در گفتار در روش تعیین می‌شد، به‌ویژه از راه وضوح و تعیین داده‌شدگی‌هایی که در داورهای ما فراچنگ آمده‌اند و قاعده‌ی نخست آن را مطالبه می‌کرد (PzM, 11).

در اینجا مرحله‌ی نهایی فلسفه که همه چیز را در زبان مفهوم‌های واضح و متمایز بیان می‌کند، علاوه بر آنکه نقطه‌ای نهایی روی یک خط دو بعدی است، اما به لحاظ بُعد سوم آن نیز دارای معنایی است که تاریخ مفهوم ناتوان از آشکارساختن آن است. این بُعد سوم در نوع نسبت‌گرفتن زبان مفهومی با جهان آشکار می‌شود. زبان مفهومی با کسموس ایده‌ها سروکار دارد. این جهانی است که در آن همه چیز را می‌توان به زبان مفهومی دقیق ترجمه کرد. چنین کاری میراثی ارسطویی بود.^۱

۳.۳. گونه‌شناسی و توان منطق استعاره

حال انسانی که نمی‌توان آن را در خدمت اکنون درآورد، می‌تواند سوژه‌ای باشد که صرفاً یک جهان از ایده‌ها را به زبان دقیق ترها باز می‌گرداند؟ از نظر بلومبرگ "من می‌اندیشم" دکارت به ناب‌ترین صورت، اقتضائات کار تعریف در ساختن مفهوم را برآورده می‌سازد. دقیق‌ترین صورت برابر است با بودن که سوژه برای خود فراهم می‌کند، ترسیم مرز قلمرو نظام مفاهیم واضح و متمایز است (BaM, 166).

بلومبرگ در اینجا می‌کوشد تا با به میان آوردن مفهوم گونه‌شناسی (تیپولوژی)، منطق استعاره را به عنوان یک رویکرد تثبیت کند و با نظر به این مفهوم به ظاهر ساده توان این منطق را بسنجد. منطق استعاره نمی‌تواند خود نظریه‌ای مطابق معیارهای اکنون باشد که نهایی‌ترین محصول تاریخ است. به عکس منطق استعاره به دنبال یافتن میدان‌های تصمیم‌گیری ممکن است. منطق استعاره در اینجا به یک گونه‌شناسی دست می‌یازد که به دنبال آن است تا دریابد، چه چیزی خود را به صورت جستجو برای مجال توانایی و امکان در تاریخ تحقق بخشیده

۱. واژه‌ی یونانی *ōpos* که برای تعریف روشن‌کننده‌ی مفهوم به کار می‌رود، در اصل به معنای حد و مرز است. برای هر مفهوم می‌توان اصطلاحی وضع کرد و نیز هنگامی که اصطلاحات دقیق داشت، می‌توان مفهومی را اندیشید (HWPh.1, 781). ارسطو در *کون و فساد* کتاب دوم، فصل هشتم توضیح می‌دهد که صورت (یعنی *μορφή* یا *εἶδος*) هر چیز در حد (یعنی در *ōpos*) آن است (Aristoteles, 335 a 3). مثلاً آتش و خاک هر دو عناصر حدی هستند، یعنی بالاترین و پایین‌ترین مکان را تعریف می‌کنند و این تعریف و نیز صورت آنهاست. به تعبیر بونیتس این بدین معنا است که از راه حد *ōpos* هم جسم تعریف می‌شود و هم ساختار آن قوام می‌یابد، یعنی در حد یک چیز *constituitur* و *definitur* با هم داده می‌شوند (Bonitz, 529). بدین ترتیب ما اجسام را به حدودی دقیق باز می‌گردانیم و در اینجا به تعبیر دقیق بونیتس ترجمه و انتقال یا *Translatum* رخ می‌دهد.

است؟ (BaM, 165). این تصمیم‌گیری در سطحی پیشامفهومی خود را در تصاویر نشان می‌دهد. تصاویری که از سنخ استعاره‌های مطلق هستند، این میدان‌های تصمیم‌گیری را آشکار می‌سازند. زیرا آن اندازه انعطاف‌پذیراند که می‌توانند وضعی گسسته یا وارونه با زمان پیشین را توضیح دهند. منطق استعاره در هر تصمیم تاریخی، به دنبال آن است تا روشن سازد این موضع دربردارنده‌ی کدامین نفی‌هاست؟ (ibid). درست در ساختارشکنی سوژه به عنوان مترجم برابرایستاهای جهان ایده‌های ثابت، تصمیمی آشکار می‌شود که در آن انسان، تصویر کاسموس ایده‌ها را به جای جهان آشفته بر می‌گزیند. پس چنین تصویری در پس زبان مفهومی قرار دارد و به عبارتی این زبان مفهومی خود حاصل تصمیمی است که از پیش در مورد نسبت‌گرفتن جهان و انسان گرفته‌ایم. بدین ترتیب بلومبرگ در همینجا توان منطق استعاره را آشکار می‌کند. این توان در تبارشناسی زبان مفهومی و به تبع آن فلسفه دکارت و پدیدارشناسی هوسرل است.

در اینجا در چهار مورد می‌توان آنچه بلومبرگ گفته است را جمع‌بندی کرد:

الف) به خدمت اکنون در آمدن در وهله‌ی نخست به معنای به خدمت علم درآمدن است. از آنجا که این علم حاصل عمل روشمند روح ابژکتیو و انسان جمعی است، گویی به خدمت علم در آمدن به این معنا است که فرد انسان در مفهوم انسانیت محو و ناپدید خواهد شد. کتاب بحر/ان علوم/اروپایی و پدیدارشناسی/استعلایی هوسرل و ضمیمه‌ی نخست آن که همواره محل مناقشه بلومبرگ بوده است، به روشنی این موضوع را نشان می‌دهد. از نظر هوسرل در تاریخ اروپا یک نظم غایی برجاست که پدیدارشناسی هوسرل آن را آشکار ساخته است. این نظم غایی به ایده‌ی اهداف بی‌نهایت عقل باز می‌گردد. دانشمندان علوم انسانی با کوری برآمده از طبیعت‌گرایی که به اشیاء فی‌نفسه‌ای قائل است که از راه حقایق مطلق شناخته می‌شوند، نمی‌توانند به دانش همه‌شمول و نامشروط درباره‌ی انسان بپردازد. این دانش، دانش روح به منزله‌ی روح است. روح آنچه را جستجو می‌کند که به نحو نامشروط، کلی و همه‌شمول است؛ آن هم از راه قواعد و قوانینی که در سپهر روح برقرار اند (Husserl, 273). این روشن‌ترین قطعه‌ای است که مبدل-ساختن بحث از انسان به بحث از روح را در آثار هوسرل نشان می‌دهد. این روح دیگر انسان منفرد جزئی نیست، بلکه تصویر انسان منفرد جزئی در آن محو و ناپدید شده است. این محو و ناپدیدشدن در دوران مدرن از طریق روش و سوسیالیسم و کار جمعی به مرتبه‌ی نهایی خود می‌رسد. منطق استعاره در اینجا دایره‌ی نفی خود را چنان گسترش می‌دهد که هم‌هنگام به ساختارشکنی روش و نیز صورت‌های مهم حیات سیاسی مانند سوسیالیسم و کمونیسم مبتنی بر کار جمعی منجر می‌شود.

ب) بلومبرگ این بحث را نخست با نقد فلسفه‌ی ذات پیوند می‌دهد. در تلقی برخی فیلسوفان، از کسموس ثابت "ایدوس‌ها" سخن به میان می‌آید. از نظر بلومبرگ تصور جهانی

که از موجودات ثابت تشکیل شده است، چنان در سنت اندیشه ریشه دارد که از جهان‌های نامتناهی اتمی-مکانیکی دموکریت نیز همواره جهانی همان با جهان قبلی پدید می‌آید. این جهان‌های نامتناهی همچنان ذیل اینهمانی اندیشیده می‌شوند. این تصور جهان ایدوس‌های ثابت تا دکارت ادامه می‌یابد. علی‌رغم تمام رد و انکارهای دکارت علیه غایت انگاری، همچنان جهان در حال شدن، از نظر او، غایت و نهایت خود را در وضعیتی از امور می‌یابد که ما به طور واقعی در اکنون با آنها برخورد می‌کنیم (PzM, 83). منطق استعاره موضعی است که دربردارنده‌ی نفی این موضع است. وضع مقابل این تلقی حالتی است که در آن جهانی را که برای ما به لحاظ مفهومی همچون بخشی صوری از جهان فهم می‌شود، محصول یک برش واقعی از یک فرآیند کلی بدانیم که از آن فاصله گرفته‌ایم و آن را به عنوان نقطه‌ای از یک فرآیند در نظر گرفته‌ایم. بدین ترتیب ما هر لحظه از جهان را به نحو تکوینی مانند نقطه‌ای خواهیم دید که در حال تولید است (PzM, 83) چنین فهمی مطابق، فهم ریاضیات مدرن است که در آن هر نقطه محصول یک تابع است و هر بار باید آن را تولید کرد، نه آنکه نقطه چیزی ثابت باشد که با روش ریاضی به جانب آن حرکت کنیم و آن را تحلیل کنیم. این بخشی مهم از جستار پارادایم‌ها است که به جای درک مبتنی بر ایدوس و ترجمه‌ی آن به مفهوم و اصطلاحاتی دقیق، با جهانی در حال شدن روبه‌رو است که در آن لحظه‌ی کنونی مستقیماً بدست نمی‌آید، بلکه حاصل یک تولید است. منطق استعاره با این نفی، خود را به لحاظ انتولوژیک از قید اکنون رها می‌سازد، اما آن را به عنوان بخشی از فرآیند در حال شدن لحاظ می‌کند.

ج) بلومبرگ در بخش مهمی از جستار پارادایم‌ها، می‌کوشد تا با منطق استعاره‌ی خود، صورت‌هایی از وضعیت انسانی را توضیح دهد که در آنها تعبیر "انسان همه‌توان" نهفته است. تعبیر "انسان همه‌توان" پاسخی است به هم‌آوردخواهی یک جهان تمامیت‌نیافته (PzM, 89). جهان تمامیت‌نیافته، اکنون استعاره‌ای مطلق یا الگویی برای اندیشیدن است. انسان همه‌توان در دو صورت کار جمعی و روش محقق می‌شود تا بتواند از عهده‌ی جهان تمامیت‌نیافته برآید. بلومبرگ در اینجا قطعه‌ای پاسکال را نقل می‌کند که برای مقصود او بسیار گویا است:

انسان محض خاطر نامتناهی آفریده شده است. بر اساس این امتیاز خاص، نه فقط هر انسانی روبه‌روز در دانش‌ها گامی به پیش می‌برد، بلکه کل انسان‌ها به مقیاسی که جهان سالخورده می‌شود، در این مسیراند. بنابراین آنچه در مراحل گوناگون سالخوردگی برای افراد رخ می‌دهد، در سلسله نسل‌های انسانی نیز رخ می‌دهد. از این رو باید کل زنجیره‌ی انسان‌ها که خود را از رهگذر سالها امتداد می‌دهد، همچون یک انسان در نظر گرفت که همواره زنده است و چیزی جدید می‌آموزد (ibid: 377).

این تعبیری انسان‌شناسانه از روش است. از نظر بلومبرگ به‌علاوه گرایش "ایده‌آل کار جمعی انسان"، نیز درست به‌سان روش، برآمده از ایده‌ی انسان کلی محقق ناشده است که بنا است که خود را با تولید جمعی به نهایت تحقق برساند. در اینجا "ایده‌آل افلاطونی انسانیت در ایده‌آل تنظیمی وحدت کار نوع انسان ادغام می‌شود" (PzM, 89). این فرآیندی از هم‌گن‌شدن است. از نظر بلومبرگ این تمایل به کار جمعی که حاصل درکی بنیادین از جهان به عنوان جهان تمامیت‌نیافته است، در عین حال این جهان را به صورت ماده‌ی عظیمی برای بهره‌وری می‌بیند. سرتاسر این جهان ماده‌ای است که از پیش بسته‌های فشرده‌ای از انرژی را ذخیره کرده است که باید با کار آزاد شود (ibid, 90). با این تحلیل، نشان داده می‌شود که در بن پاتوس جماعت‌گرایانه‌ی عصر جدید، کدام تلقی استعاری از جهان نهفته است، به‌عبارتی این نقش ممتاز تصور بنیادین جهان تمامیت‌نیافته در پاتوس کمونیسم است (ibid). تحلیل بلومبرگ تا بدینجا برای ما از این جهت کافی است که نشان می‌دهد، متافورولوژی چگونه می‌تواند در پس از نسبت‌گیری بنیادین انسان، تصویری بنیادین را آشکار کند که به‌مثابه استعاره مطلق در بن قرار دارد.

د: بلومبرگ در گام بعد اساساً تقلیل انسان‌شناسی به پدیدارشناسی انسان را مورد نقد قرار می‌دهد. این یک نفی دوم است که علاوه بر نقد ذات‌اندیشی اما در امتداد آن مطرح می‌شود و به نحو ایجابی تصور بلومبرگ از انسان را مطرح می‌سازد. این نقد از جانب بلومبرگ حاصل تعریف او از انسان است که هم‌هنگام پدیدارشناسانه و انسان‌شناسانه است. از نظر بلومبرگ انسان موجودی است که خود را از دیدگان پنهان نیز می‌سازد. انسان موجودی است که از صحرای در معرض دید به درون تاریکی غار می‌گریزد. از این رو بلومبرگ درباره‌ی انسان از یک "پدیدارشناسی انسان‌شناسانه" سخن می‌گوید. این انسان خود را می‌پوشاند و از این رو دارای فرهنگ است. او در تاریکی غارها و شهرها خود را می‌پوشاند و در آنها به مقام امن و فراوانی می‌رسد.

با این حال این توصیف بلومبرگ از انسان، برآمده از مطالعات انسان‌شناسی صرف نیست، بلکه او این توصیف خود را به یک نقادی قابل توجه پیوند می‌دهد و اهمیت آن را آشکار می‌سازد. از نظر او "بخت یک پدیدارشناسی انسان‌شناسانه در مقاومت در برابر رقابتی برآمده از یک رمز خداشناختی" است. این رمز خداشناختی، خبر از خدای پنهان پدیدارشناسی می‌دهد. بلومبرگ در اینجا برای توضیح تقابل خود، روایتی را از سرنوشت خداوند در فلسفه ارائه می‌دهد: "فلسفه، خدایان را به ورطه‌ی نیستی افکند و آنها را واگذارد تا به مرگ دچار شوند. اما خود فلسفه هرگز بدون یک خدا نیست. فلسفه همواره خدایی دارد اما نه برای آنکه این خدا را خدمت

کند، بلکه برای آنکه به هموردی با او برخیزد" (Blumenberg, 1997, 139). بدین ترتیب پدیدارشناسی، فلسفه‌ای دارای "کمترین حد از متافیزیک" در سده‌ی ما که در پی بازگشت به خود اشیاء است، خدای رمزنگاری‌شده‌ی خود را دارد. این خدای پنهان و رمزنگاشته رقیب پدیدارشناس در رسیدن به شناخت یقینی است که پدیدارشناس می‌خواهد به مرتبه‌ی او برسد. سوژکتیویته به عنوان مفهوم جامعی که بنا است به سوژه‌ای جهان شمول مبدل شود، رقیب همین خدای رمزنگاری شده است و به مرتبه‌ی او خواهد رسید (ibid). بلومبرگ در مقابل این دیدگاه به انسان، از آنتروپولوژی پدیدارشناسانه سخن می‌گوید که در آن انسان ترکیبی است از ناشفاف بودن و قابل رؤیت بودن (ibid, 140). این ترکیبی از انسان‌شناسی و پدیدارشناسی است - به خلاف پدیدارشناسی صرف که همواره در پی شفاف بودن و وضوح تام است. بدین ترتیب انسان می‌تواند به درون آن رود و خود را بیوشاند و یا بیرون آید و خود را در معرض دید بگذارد. بدین‌سان انسان بیش از آن است که دیده می‌شود. این انسان است که با بیشی واقعیت رویارو خواهد شد. ذات‌اندیشی و قطب مقابل آن یعنی سوژکتیویته‌ای که با روش و کار جمعی به انسانیت ارتقاء می‌یابد، در مقابل این تلقی از انسان قرار داند. بدین ترتیب منطق استعاره مرز خود را با پدیدارشناسی و آینده‌گرایی کمونیسم و فوتوریسم مشخص می‌سازد.

۴. تعبیر زبانی منطق استعاره به مثابه یک رویکرد

تا بدینجا دست‌کم برای ما مشخص می‌شود که منطق استعاره رویکردی است که به‌نحو انسان‌شناسانه با پدیدارشناسی در تقابل است. با این حال این تقابل صرفاً از طریق نوعی زبان آگاهی ممکن است. این زبان‌آگاهی ناظر به حیثیت متافوریک و غیر قابل تقلیل زبان است. به عبارتی تمامی این تعبیرها درباره‌ی اینکه نمی‌توان از تاریخ به سمت اکنون صرف عبور کرد و اینکه انسان را نمی‌توان در یک کل منحل ساخت در تحلیل نهایی خود به این حیث زبان باز می‌گردند. استعاره‌ها در فلسفه‌ی معاصر درست زمانی در فلسفه پا به عرصه گذاشتند و اهمیت یافتند که بحث از نیرومندی زبان به میان آمد. زبان با استعاره‌ها دارای تکثری بود که دیگر ممکن نبود آن را از میان برداشت. فیلسوفان با به‌کاربردن استعاره‌هایی مانند، ماشین، نور، کشتی، راه و نظایر آن، تکثری از معانی زبانی را در تاریخ فلسفه به نمایش گذاشته بودند که دیگر ممکن نبود آن را در زبان تک‌سویه‌ی معانی محو و هضم کرد. این زبان، برآمده از همان زبان خطابه بود که بارها در سده‌ی هجدهم مرگ آن را اعلام کرده بودند. چنین است هر مفهومی مانند جهان و تاریخ و زندگی که به تمامیتی می‌رسد (BaM, 166). بلومبرگ درباره تعبیر زبانی آنچه او منطق استعاره می‌نامد چنین می‌گوید: "حالت مفرد واژه تاریخ خود یک استعاره‌ی مطلق است، یعنی یکی از واژگان غول‌آسای عالم حالت اسمی که برای ما مشکلاتی بزرگ و متافیزیکی که با

آنها مطابق است را فراهم می آورد. هیچ گونه نقد مبتنی بر زبان، قادر نیست که ما را یاری کند تا از این واژه پرهیز کنیم" (BaM, 168).

در اینجا برای منطق استعاره به عنوان یک رویکرد، معنای استعاره‌ی مطلق آشکار می شود. استعاره‌های مطلق را هر بار می توان به میان آورد و بالاین حال این استعاره‌ها هیچ گاه مصرف نخواهند شد. به عبارتی چنین نیست که زبان مفهومی بتواند کل خزانه‌ی تصاویر خیال را جزء به جزء برای مفهوم‌ها کارپردازی کند و این خزانه را تا نهایت مصرف کند (PzM, 15). بلومبرگ این مصرف‌ناشدنی بودن را با حیثیتی زبانی توضیح می دهد: "این پرسش که جهان در اصل به چه معنا است، پرسشی است که قطعیت یافتن درباره‌ی آن کمینه‌ترین است، با این حال هرگز نمی توان درباره‌ی این پرسش به قطعیت دست یافت و از این رو همواره درباره آن به قطعیت می رسیم" (PzM, 30). این عبارات بلومبرگ بدون اشاره‌ی صریح به واژه‌ی مطلق، توصیف آن است. استعاره‌ی مطلق مصرف نمی شود، یعنی نمی توان آن را به مفهوم ترجمه کرد، یعنی می توان هربار آن را ترجمه کرد.

۱.۴. بیشی زبان

استعاره که در نظریه‌های خطابه با ابهام گره خورده بود، اکنون درست به همین سبب می توانست دوره‌های رخدادهای تاریخی را نمایندگی کند. ابهام اکنون می تواند منشأ تخیل بی نهایت باشد و نه چیزی کم‌ارج، زیرا ابهام می تواند به سبب بیشی باشد. آنچه مبهم است، در واقع دایره‌ی امکان‌های بی نهایت است و ما را در معرض بیشی می گذارد و این بیشی در اینجا مجالی برای امکان بی انتهای تخیل است. این مفهوم برای منطق استعاره دارای اهمیتی از درجه‌ی نخست است، زیرا بدون آن منطق استعاره صرفاً صورت‌بندی شکست در نظریه و کار مفهومی است. بلومبرگ در نخستین جستار منتشرشده‌ی خود، از پیدایش پدیدارشناسی هوسرل سخن می گوید. این پدیدارشناسی با شعار بازگشت به خود اشیاء ما را به رفتن به جانب خود پدیدار فرا می خواند. اما "پدیدار از دامنه‌ی واژگان ما فراتر می رود و بیش از آن است" (SWPh, Sp: 7) این مفهوم که در نخستین آثار بلومبرگ پدیدار می شود، بعدها در تعریف استعاره‌ی مطلق نیز نقشی مهم ایفا می کند. بدین ترتیب بلومبرگ از ابهام، معنایی غیر از معنای منفی آن را مدنظر دارد. او در بحث درباره‌ی ایده‌های کانتی این موضوع را به صراحت مطرح می سازد. ایده‌های کانتی که دیگر شهودی مطابق آنها نداریم، نمی توانند مطالبه‌ی مفهوم را برآورده سازند و به مرتبه‌ی "الوهیت مفاهیم" دست نمی یابند، زیرا همواره از هر مجموعه‌ی شهودی گام فراتر می گذارند. اما ایده به الوهیت مفهوم دست نمی یابد، نه بدان سبب که با چیزی کمتر برآورده خواهد شد، بلکه بدان سبب که همواره مطالبه‌ی چیزی بیشتر دارد.

از یک سو درکی زبانی درکار است که در آن معنی، بیش از لفظ است و زبان در اینجا همواره در نسبت با اندیشه فقیر است و اندیشه در امکان‌های خود غنی‌تر از زبان است. بلومبرگ هرمنوتیک را برآمده از این تجربه از زبان می‌داند که خود را در این اصل بیان می‌کند که باید و می‌توان متن نویسنده را بهتر از خود او به فهم در آورد (Sip, 20) باین حال بلومبرگ این روند را وارونه‌ی هرمنوتیک می‌داند. به عبارتی هرمنوتیک نیز به این پیشی می‌اندیشد اما آن را به عکس منطق استعاره مطرح می‌سازد^۱ (ibid) این درک از زبان درست با درک زبانی دیگری در تقابل قرار می‌گیرد که درک زبانی پوزیتیویسم است. دستورالعمل‌های این ایده‌ی زبان دقیق، همان وضوح و تمایز دکارت است (Sip, 120). منطق استعاره در اینجا این درک ایده‌آل زبانی را مورد انکار قرار نمی‌دهد. این درک زبانی دربردارنده‌ی این بصیرت است که جهان می‌تواند در نهایی‌ترین حد خود برای ما دسترس‌پذیر باشد.

باین حال در اینجا می‌توان تلقی سومی از زبان را به میان آورد. در این تلقی سوم، زبان نیرومندتر از اندیشه است و غنای منشأ خود را حفظ می‌کند، یعنی همان چیزی که مفاهیم انتزاعی آن را کنار می‌گذارند. در این درک از زبان، نه آنگونه است که تفسیر، متن را علاوه بر آنچه نویسنده آگاهانه مدنظر داشته است، غنا بخشد، نه آنکه مطابق نظروری در علوم دقیقه، مفاهیمی مانند وجود، تاریخ و جهان، به سبب عدم "دقت‌مندی" خود کنار نهاده شوند (ATU, 441) در این تلقی زبان باید همواره از "پیش‌دریافت" زبانی پیروی کند، زیرا زبان پدیداری زیربنایی است که هیچ‌گاه نمی‌توان از آن پیشی گرفت و همواره از اندیشیدن بیش است (Sip, 120) این پیش‌دریافت زبانی همواره بیش است زیرا به معنای "سیل ورود نسبت‌هایی ناشناخته به درون متن است که به لحاظ آفرینندگی اندازه‌ناپذیراند" (ATU, 441). بدین ترتیب بلومبرگ در نهایت با این صورت‌بندی زبانی، منطق استعاره را متمایز می‌سازد.

۵. نتیجه‌گیری

منطق استعاره بلومبرگ دانشی است که به استعاره‌ی مطلق می‌پردازد و این دانش خود را به نحو زبانی صورت‌بندی می‌کند. بدین معنا بلومبرگ منطق استعاره را برآمده از درکی از زبان می‌داند که می‌تواند رویکردهای دیگر فلسفه را نیز بر اساس یک صورت‌بندی زبانی توضیح دهد. منطق استعاره از دل کار تاریخ مفهوم و نیز کار استعاره‌شناسی فلسفی به مرتبه‌ی یک رویکرد می‌رسد. این اندیشه، در سرآغاز به نحو رادیکال خود را از سایر تلقی‌ها جدا می‌سازد. باین حال با نظر به تحلیلی

۱. او با نظر به تمثیلی از ویتگنشتاین که مطابق آن هر تمثیل فهم را تازه می‌سازد، از استیفاناپذیری استعاره سخن می‌گوید: تمثیل بیش از چیزی است که پیش‌تر در آن یافته‌ایم (ATU, 441). او این تلقی را در مقابل تلقی‌هایی قرار می‌دهد که به معنایی بیش از زبان قائل‌اند.

که در این مقاله بدست دادیم، طرح منطق استعاره به عنوان یک رویکرد، دستاوردی فلسفی است که فراتر از یک بررسی و پژوهش صرف در متون فلسفه است. منطق استعاره همگام با درکی جدید از جهان است که دیگرسان از درک کسمولوژیک یونانی-پدیدارشناسه به معنای هوسرلی آن است. این بیان ما را به جانب طرح متافورولوژی به عنوان درک معاصرت فلسفه رهنمون می‌شود. متافورولوژی می‌کوشد که در زمانه‌ای فلسفه‌ورزی کند که در آن به عنوان مثال دیگر نمی‌توان به راحتی تشخیص داد که نوری که در آسمان می‌بینیم یک ستاره است یا یک ماهواره. از این رو متافورولوژی خود فلسفه است که فهمی از معاصرت خود بدست می‌آورد، بی از آنکه خود را به یکی از دستاوردهای کنونی عصر جدید فروبکاهد: "در کار شناخت منطق استعاره همواره باید هشیارانه آگاه باشیم که این منطق هم به عنوان بخشی از تاریخ مفهوم و هم با نظر به خود آن در کل، همواره دیسیپلینی یاریگر است برای فلسفه‌ای که می‌بایست خویشتن را همواره بفهمد و در عین حال معاصرت خود را محقق سازد" (PzM, 110). در پرتو این فلسفه روشن می‌شود که انسان خود را در پس زبان استعاری خویش پنهان می‌سازد. حتی زبان مفهومی او نیز حاصل یک نسبت گرفتن کسمولوژیک با جهان است که در طول تاریخ قطعیت یافته است و در پس این زبان مفهومی پنهان است. کل این رویکرد حاصل درکی از تاریخ است که تاریخ مفهوم ناتوان از بیان و صورت‌بندی آن است، زیرا تاریخ مفهوم همواره زمان را خطی تصور می‌کند. منطق استعاره با افزودن چشم‌انداز برش عرضی زمان که عمود بر برش طولی است، تلقی خاصی از تاریخ به میان آورد که هیچگاه نمی‌توان آن را کنار نهاد. این درک ما را با قلمرو وسیع پیشامفهوم رهنمون می‌شود و متافورولوژی را به عنوان یک رویکرد مطرح می‌سازد.

References

- Blumenberg, Hans (1971). "Beobachtungen an Metaphern." *Archiv für Begriffsgeschichte* 15. 161–214.
- Blumenberg, Hans (1946/1947). "Sprachliche Wirklichkeit der Philosophie." *Hamburger Akademische Rundschau* 1, no. 10. 428–431.
- Blumenberg, Hans (2019). *Die nackte Wahrheit*. Herausgegeben von Rüdiger Zill. Suhrkamp.
- Blumenberg, Hans (2001). *Ästhetische und metaphorologische Schriften*. Auswahl und Nachwort von Anselm Haverkamp. Berlin: Suhrkamp.
- Blumenberg, Hans. (1997). *Ein mögliches Selbstverständnis*. Stuttgart: Reclam.
- Blumenberg, Hans. (1965). *Kopernikanische Wende*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Blumenberg, Hans. (2013). *Paradigmen zu einer Metaphorologie*. Kommentar von Anselm Haverkamp. Berlin: Suhrkamp.
- Blumenberg, Hans. (1981). *Wirklichkeiten in denen wir leben*. Stuttgart: Reclam.
- Bonitz, Hermann. (1955) *Index Aristotelicus*. Seconda Editio. Graz : Akademische Druck- u. Verlagsanstalt.
- Cassirer, Ernst (2011) . *Mythos, Sprache und Kunst*. Felix Meiner Verlag, Germany.

- Eucken, Rudolf. (2023). *Geschichte der philosophischen Terminologie im Umriss*. Unter Mitarbeit von Hanns Christof Brennecke, Michael Erler und Katharina Zeppezauer-Wachauer. herausgegeben von Gisela Schlüter. Felix Meiner Verlag. Hamburg.
- Friedrich, A. (2003). "Unter dem Ideenkleid: Blumenbergs Metaphorologie im Kontext seiner Husserl-Kritik". In R. Buch & N. Zambon (Eds.), *Phänomenologische Forschungen* (Vol. 2, 2003). Hamburg: Felix Meiner Verlag.
- Husserl, Edmund (1970). *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology*. Northwestern University Press.
- Ritter, Joachim, Karlfried Gründer, and Gottfried Gabriel, eds. (1971–2007). *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. 13 vols. Basel: Schwabe Verlag.

